

**КОМПЕТЕНТНОСТИТЕ НА БЪДЕЩИТЕ ИЗДАТЕЛИ И
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ МОДЕЛИ НА
УНИВЕРСИТЕТА ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ**

Кристина Върбанова-Денчева¹

*COMPETENCIES OF THE FUTURE PUBLISHERS AND CHALLENGES FOR THE
EDUCATION MODELS OF THE UNIVERSITY OF LIBRARY STUDIES AND
INFORMATION TECHNOLOGIES (SULSIT)*

Kristina Varbanova-Dencheva

In the article by Prof. Kristina Varbanova-Dencheva PhD (Vice Dean of the Faculty of Library Studies and Cultural Heritage of ULSIT) chronologically and logically follows the factors for changing the environment for the realization of the educated specialists in the universities in the context of the implemented strategies for building a knowledge economy and knowledge society in Europe.

In brief are presented the implications of digital transformation – along with rising unemployment for low-skilled labor, opening new jobs for highly qualified specialists.

The problems are specific to the training of specialists in the field of printed technologies, implemented in the bachelor and master programs at ULSIT and are illustrated with the good practices of the established cooperation with the professional organization of the printing industry in Bulgaria.

Key words: *digital transformation, printing technologies, bachelor's and master's competencies for print media*

**1. Макрорамка на процесите на
дигитална трансформация и
компетентности за XXI век**

В условията на системно изпълняваните стратегии за изграждане на нова Европа, основана на икономика и общество на знанието, основен проблем остава човешкият потенциал – неговото създаване и развитие в условията на непрекъснати, често оценявани като хаотични, промени и предизвикателства.

За последните 20 години протичащата всепроникваща и глобална дигитална трансформация е довела до нарастване на безработицата сред младите по данни на Международната организация на труда. Най-устойчиво се проявява този процес в Северна Африка, където за последните 10 години безработицата сред младата част от населението расте с по 5% годишно. Този процес не подминава и икономически най-напредналите страни в ЕС, в които

безработицата сред младите хора расте с 1% годишно [1].

Като един от основните фактори за растеж на безработицата се посочва аутсорсингът, в който е заложено игнорирането на работна сила на локално равнище. Това е доминираща стратегия на корпорациите, които търсят икономическа изгода от ефективната преоценка на разпределянето на цели производства или на части от тях в други страни.

Иновативните технологии са втората не помаловажна заплаха за безработицата. Ускореното създаване на интелигентни услуги, развитието на облачните, блокчейн технологии, резултат от висококвалифициран труд, на все по-налагащия се процес на мобилност на работната сила, също допринася за устойчиво растящата безработица. Те са и основен компонент в комплексния процес на реструктуриране на световния пазар на труда, вклю-

¹ Авторът на настоящата статия проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева е зам.-декан на Факултета по библиотекознание и културно наследство при УниБИТ. – Бел. ред.

чително и следствие от отпадане на цели отрасли от него. Тези процеси на коренна промяна в характера на труда и структурата на световната икономика имат за негативно следствие намаляването на шансовете за социална кохезия с продължаващо съсредоточаване на богатството в ръцете на малцинство и със задълбочаването на социалното разделение от неравностойното разпределение на богатството. Най-красноречив пример в това отношение е задълбочаващата се неравнопоставеност в разпределението на богатството в САЩ, където за последните 15 години броят на семействата, които притежават около 7% от световното богатство нараства от 0,01% от населението на САЩ през 2000 до 11% за 2015 г. [2,3].

Един от изследователите на дигиталната конверсия на съвременните икономики (на дигиталните пазари и на дигиталния маркетинг) Дон Тапскот маркира най-важните проблеми, породени от дигитализацията [4]:

- Все по-голяма концентрация на богатството в новата икономика;
- Разпадане на основната социална структура, обусловено от отпадане на неприкосновеността на личния живот и от липсата на гаранции за спазване на основните права на човека;
- Неадекватна законова база на новите условия за живот на обществото и развитието на икономиката;
- Отсъствие на нова регулаторна рамка за новата икономика и новите обществени отношения, основани на дигитална среда за живот.

Остават само две години до отчитане на резултатите от изпълнението на инициативата „Европа 2020“. В Осма рамкова програма на ЕС (2014–2020 г.) за научни изследвания е включен финансовият план „Хоризонт 2020“ с начален бюджет 77 милиарда евро като стратегическа инвестиция в бъдещето на Европа и конкретно като финансов инструмент за постигане на целите на инициативата за интегрирането на научните изследвания и иновациите [5,6]:

- подкрепа за обществените поръчки;
- подкрепа за научните изследвания за иновации в публичния сектор;

- социални иновации, основаващи се на опростяването на достъпа;

- включването на малки и средни предприятия (МСП).

2. „Грите големи“ в печатарската индустрия и бъдещето на печатните медии

Отражението на приетите приоритети върху отрасли от икономиката, формиращи социалния релеф на обществото, каквито са медийните индустрии, има положителен ефект по отношение извършваната дигитална трансформация на цялостния информационен процес, но и отрицателен социален, следствие от отмирането на традиционни отрасли, какъвто е печатарската индустрия.

„Грите големи“ корпорации с утвърдено име в печатарския бизнес оповестиха план за действие, който включва дигитален преход в съвременната среда на тотална свързаност, която предполага освен хибридни печатни технологии, и тоталната им замяна от дигитален печат.

Безспорните лидери на пазара на печатарско оборудване са трите големи компании: Manroland, KBA, Heidelberg. Те са утвърдени марки, с устойчиво поддържани позиции на пазара, които се асоциират с гаранция за най-високо качество на техниката. Германската инженерна традиция, основана на два века непрекъснато развитие и усъвършенстване, следвайки технологиите на полиграфското машиностроене от индустриалната епоха – от парната тяга до електрозадвижването на механизми – логично преминава във високотехнологичната епоха с преструктурирането на компютърно управляеми производствени процеси.

Диктувайки „модата“ в производството и усъвършенстването на печатарска техника, водещите германски производители налагат разработването на печатни машини, осигуряващи високоефективно производство, доказано високо качество на печата, висока производителност, базирана на автоматизация на процесите и непрекъснатата иновация в технологичното осигуряване.

Независимо от силно стеснения пазар на печатна продукция в световен мащаб остават традиционни производства, в които печатът е незаменим – печат на опаковки и рекламни материали, за които се развиват традиционните методи за печат, базирани на хибридни технологии и нови информационни носители, включително и консумативи за 3D печат.

Manroland AG е водеща компания в световен мащаб в производството на ролните офсетови печатни машини и е на второ място в света в производството на листови офсетови печатни машини и специализирано печатарско оборудване. **Manroland AG** е също и водеща компания във внедряването на дигитални технологии в полиграфическата индустрия и в автоматизация на процесите на отпечатване, с което се постига освен максимална скорост на печата и високо качество на отпечатаните материали. Допълнително предимство на печатните машини е предвидената гъвкава система за промяна на видовете печат: ирисов, хибриден или УВ печат [7].

КВА (Koenig & Bauer) е водеща компания производител на печатарски машини в света с клонове в Германия, Австрия, Швейцария, Чехия, Северна Америка.

КВА е изключително иновативна, прилага ноу-хау в широк спектър от технологии, на което се основават и разработките на новаторски и икономични системи за печат и съответното оборудване в специализацията на КВА – листовия офсетов печат с използване на хибридни технологии. КВА е водеща и в екологичния печат [8].

Heidelberger Druckmaschinen Aktiengesellschaft (Heidelberg) е глобален участник в пазара на техника, услуги и консумативи за печатарския бранш. Компанията е водеща и в предлагането на интегрирани решения с подходящи услуги и консумативи, включително

съвременни дигитални технологии за стандартни офсетови печатни машини².

В Германия се произвежда високо автоматизирано и разнообразно високотехнологично оборудване, а в Китай, в Кингпу близо до Шанхай, се произвеждат предварително конфигурирани висококачествени модели [9].

В обобщение може да се очертаят основните фактори за успеха и продължаващото устойчиво присъствие на пазара на „Трите големи“ в печатарския бизнес:

- Динамичната конкуренция на пазара
- Целенасоченото инвестиране във високотехнологичните решения;
- Гъвкава система за адаптация към потребителското търсене;
- Непрекъснато въвеждане на дигитални технологии – от хибридни към изцяло компютърно базирани печатни процеси.

Накратко очертаните промени в техническото и технологично осигуряване на „Трите големи“ в печатарския бранш разкриват ново съдържание на труда и изискват нови компетенции за производствените процеси, които да осигурят непрекъсваемост на цикъла на технологично обновление с непрекъснато въвежданите иновации.

По този начин се осигурява съответствие на печатния бизнес с непрекъснатото развитие на инфраструктурата на съвременното общество, характеризиращо се с тотална дигитализация и свързаност, и в тази динамична интерактивна връзка се създават предпоставки за поддържане на непрекъсваем процес на иновации, в който дигиталните технологии заемат доминиращо място в модернизирването на издателско-полиграфическата дейност. Съвременните печатни технологии разполагат с неограничени възможности за създаване на продукти, представляващи синергия на изкуство, производство и пазар.

² Производството на германските печатарски машини има богата история, която акумулира голям опит, традиции в полиграфското машиностроене и големи възможности за производство на високотехнологично оборудване. Най-старият производител на печатарски машини, концернът КВА, през тази година отбеляза 199 години от основаването си. Историята на *Heidelberger Druckmaschinen AG* обхваща 194 години. Големият производител на ролни и листови печатарски машини *Manroland* работи на пазара на полиграфско оборудване вече 173 години. – Бел. авт.

3. Подготовката на бакалаври и магистри в УниБИТ в „триъгълника на знанието“

В аспекта на представените приоритети в развитието на печатния бранш и изхождайки от оповестените стратегии на ЕС за възходящото развитие на „триъгълника на знанието“ – „наука – образование – бизнес“, в УниБИТ се осъществява непрекъсваем процес на обновяване на учебните планове на програмите, ориентирани към печатния бранш, в които се обучават студенти – бакалаври и магистри.

В бакалавърската програма „Печатни комуникации“ и в магистърската „Издателски бизнес и електронни ресурси“ към Факултета по библиотекознание и културно наследство на УниБИТ за периода 2008–2018 г. са направени промени, които съставляват почти 80% промяна на учебното съдържание. Промените обхващат навлизането на компютърните технологии в техническото и технологично осигуряване на печатния процес, промени в маркетинга и мениджмънта на издателските и книготърговските дейности и на печатните медии, промени в приоритетите на формиране на съ-

държанието в печатните медии. Наред с преподаването на дисциплини по традиционни печатни технологии: „Технологии в книгоиздаването“, „Композиция на книгата“, са застъпени и модерните течения за засилване на социалната функция на медиите и поддържането на активна комуникация с потребителите на предоставяните услуги от печатния бизнес – дисциплините „ПР в медиите“, „ПР в книготърговията“, „Електронен маркетинг на книгата“, „Електронна книготърговия“, „Информационно-издателско брокерство“. Дигитализацията и дигиталните технологии в печатния бизнес са включени в учебните дисциплини „Дигитална конверсия и електронни издания“, „Дигитален печат“, „Съвременни издателски технологии“.

Завършващите бакалаври и магистри също защитават дипломни работи и магистърски тези по теми, ориентирани към традиционните и съвременни печатни медии и дигиталната трансформация в печатните издателските процеси. В Таблица 1. са дадени някои от темите, по които защитиха дипломни работи и магистърски тези дипломантите през последните 2 години:

Таблица 1.

1. Османският печат и българоезичната преса
2. Логистика и електронна книготърговия – съвременни модели и тенденции в дигитална среда
3. Съвременни тенденции в стратегическото профилиране на книгоиздателските процеси
4. Информационна среда и медиасфера. Медийни процеси и комуникации
5. Статистически анализ на разпространението на електронното издаване в България – оценка на тенденции и перспективи
6. Печатни медии и медиен дискурс: между потребността и консуматорството. Организация и управление на медийния процес
7. Електронни издания в съвременна информационна среда – средства за достъп и ползване
8. Интелигентни информационни агенти за достъп до информация
9. „Опаковъчната индустрия в България – съвременни решения, предизвикателства и нови възможности“
10. „Книгоиздателски и книгоразпространителски дейности в нова информационна среда“
11. „Дигиталните печатни технологии в съвременното информационно общество“
12. „Българската луксозна книга в периода между двете световни войни (1918–1939)“
13. „Печатни издания от идейния проект до готова продукция“

Завършилите успешно бакалавърската „Печатни комуникации“ и магистърската програма „Издателски бизнес и електронни ресурси“ на УниБИТ през изминалите 10 години са повече от 400 бакалаври и 70 магистри, голяма част от които успешно се реализират в печатарския бранш, в издателства, книготърговски фирми, печатни и електронни медии. Осигурените летни и специализиращи практики в издателства, медии, печатници, книжарници, поддържат актуална връзката с потребностите на пазара на труда и съответно изискваните компетентности, които да се осигурят с актуализиране и оптимизиране на учебните планове и баланс между аудиторната и извънаудиторната натовареност на студентите. Организирането на ежегодните посещения на студенти от бакалавърската програма „Печатни комуникации“ и от магистърската програма „Издателски бизнес и електронни ресурси“ на изложенията COPIS, както и на форумите на фирми за 3D печат (B2N), на балканския печатарския форум InPEQ и др.

Заклучение

Поддържането на активна комуникация с печатарския бранш е приоритет за академичния състав на УниБИТ, който е ангажиран в бакалавърската и магистърската програма. Преподавателите активно участват във форумите на Съюза на печатарската индустрия в България (СПИБ), включително и в ежегодните срещи на ВУ, които подготвят специалисти в областта на печатните технологии – УниБИТ, Химико-технологичния университет и Техническият университет – филиал Пловдив.

С подписания Меморандум за сътрудничество между УниБИТ и СПИБ се установяват трайни делови отношения за сътрудничество и взаимно подпомагане и за издигане на равнището на подготовката на бъдещите специалисти и осигуряване на работни места за завършващите бакалавърската и магистърската програма.

Откриването на аудитория на името на първия български печатар Яков Крайков на 1 ноември 2017 г. беше повод за ценен подарък от СПИБ за УниБИТ – реплика на пресата на Гутенберг, Учредяването от 2017 г. на ежегодна награда „Почетен знак на УниБИТ „Яков Крайков“ за заслуги към българската духовност“ също е стимул за продължаване на поддържане високо равнището на подготовка на бъдещите специалисти и популяризиране на бакалавърската и магистърската програма за желаещите да продължат образованието си в нашия университет.

Използвани източници

1. <http://gabriel-zucman.eu/uswealth/> (посетен на 10.10.2018 г.: 20.05 ч.)
2. <https://letstalkpayments.com/2-billion-people-dont-have-an-access-to-formal-financial-services/> (посетен на 10.10.2018 г.: 20.10 ч.)
3. <https://www.hrw.org/news?news-type%5B%5D=9430/> (посетен на 11.10.2018 г.: 19.05)
4. https://www.ted.com/talks/don_tapscott_four_principles_for_the_open_world_1?language=bg (посетен на 12.10.2018 г.: 16.45)
5. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.7.html#_ftn6 (ОБ С 56 E, 26.2.2013 г., с. 1) (посетен на 17.10.2018 г.: 08.35)
6. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.7.html#_ftn7 (ОБ С 131 E, 8.5.2013 г., с. 87) (посетен на 30.10.2018 г.: 10.00)
7. <http://www.manrolandsheetfed.com/en-GB/460/printnetwork-reg> (посетен на 17.10.2018 г.: 21.25)
8. <https://www.koenig-bauer.com/aktuelles/details/article/kuenstliche-intelligenz-in-der-kennzeichnungstechnik/> (посетен на 18.10.2018 г.: 12.55)
9. https://www.heidelberg.com/global/de/products/prepress/computer_to_plate/prepress_overview/suprasetter_portfolio/prepress_overview.jsp (посетен на 18.10.2018 г.: 13.05)

